

Т.С. Осадча, к.е.н., доц.

Житомирський державний технологічний університет

МОДЕЛЮВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЛІСОВОЇ РЕНТИ

Актуальним завданням для ефективного функціонування вітчизняної економіки є необхідність відображення доходу від використання лісових ресурсів в бухгалтерському обліку, що дасть змогу управлінському персоналу підприємства обґрунтовувати ефективність природоохоронних заходів, оцінювати розмір витрат, що здійснюються під час відтворення та охорони лісових ресурсів. Дослідження спрямоване на виявлення особливостей лісової ренти з метою визначення її суми та відображення в бухгалтерському обліку для управління нею.

Під лісовою рентою пропонуємо розуміти дохід, отриманий власником від використання лісових ресурсів. Зазначений порядок визначення суми лісової ренти може бути застосований для відображення її в бухгалтерському обліку. Лісова рента є одним з видів доходів підприємства, тому для відображення її в обліку запропоновано відкрити аналітичні рахунки до рахунку 79 «Фінансові результати». Для визначення суми лісової ренти та відображення її в бухгалтерському обліку запропоновано форму розрахунку лісової ренти. З метою управління розміром лісової ренти та витратами, понесеними на її отримання, запропоновано використовувати інформацію із розробленого Звіту про формування лісової ренти. Відображення лісової ренти в обліку, надасть достовірну та поглиблену інформацію керівництву про доходи та активи підприємства. Раціональне використання лісових ресурсів та облікове відображення лісової ренти дозволить посилити контроль за впливом діяльності людства на природні ресурси та дотримуватися концепції сталого розвитку.

Ключові слова: рента; лісова рента; облік ренти; визначення суми ренти; стійкий розвиток

Актуальність теми дослідження. В умовах модернізації економіки України та її адаптації до вимог світового ринку першочерговими стають питання ефективної організації управління господарською і зовнішньоекономічною діяльністю

всіх галузей економіки та їх господарських суб'єктів. Прагнення України вступити до Європейського Союзу поряд з розробкою національної природно-ресурсної доктрини та формування соціально-економічної й екологічної політики вимагає запровадження рентних відносин у сфері використання природно-ресурсного потенціалу держави в цілому та лісо-ресурсного зокрема.

Сьогодні актуальним завданням для ефективного функціонування вітчизняної економіки є необхідність відображення доходу від використання лісових ресурсів в бухгалтерському обліку. Розрахунок лісової ренти дасть змогу управлінському персоналу підприємства обґрунтувати ефективність природоохоронних заходів, оцінювати розмір витрат, що здійснюються під час відтворення та охорони лісових ресурсів. Окрім того, це сприятиме посиленню державного контролю за використанням та приростом природного капіталу країни.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Вивченням теоретичних і практичних аспектів бухгалтерського обліку лісових ресурсів займалися такі вітчизняні вчені, як: Я.М. Бойко, Т.І. Вовчук, О.В. Врублевська, Н.С. Дворяшина, С.І. Дорогунцов, П.Ф. Жолкевський, В.Н. Герасимович, А.А. Голуб, Я.В. Коваль, Л.І. Максимів, Л.Г. Мельник, І.М. Синякевич, Ю.Ю. Туниця, О.В. Шавурська, М.Чік та інші. Отримані результати теоретичних і практичних розробок із проблем бухгалтерського обліку і контролю лісових ресурсів мають велике значення для розвитку вітчизняної теорії бухгалтерського обліку. Однак, відсутня інформація, щодо облікового відображення рентного доходу від лісових ресурсів.

Метою дослідження є виявлення особливостей лісової ренти з метою визначення її суми та відображення в бухгалтерському обліку для управління нею.

Викладення основного матеріалу. Серед природних ресурсів, якими володіє Україна, лісові ресурси є одними з ключових, які до того ж формують надходження валютної виручки в країну через експорт продукції лісової галузі. У зв'язку з цим питання формування та розподілу ренти, сформованої лісовими ресурсами, яка має економічне, соціальне

та політичне значення, є нагальним і набуває все більшої актуальності зі зростанням дефіцитності лісових ресурсів.

Відносини з лісокористування в Україні регулюються Конституцією України [7], Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» [5], Лісовим кодексом України [10], Податковим кодексом України [12].

Відповідно до положень Лісового кодексу, ліс не визнається нерухомим майном, отже в бухгалтерському обліку у складі майна підприємства не відображається. Вказана ситуація спричиняє споживацьке ставлення до лісових ресурсів, недотримання положень концепції сталого розвитку щодо збереження та відновлення лісів, відтік лісової ренти з лісових господарств (виробників лісу) до лісопереробних підприємств, що спричиняє відтік фінансових ресурсів з лісової галузі та недостатність засобів для організації сталого лісокористування.

Лазаренко Я. коментує вказане положення Лісового кодексу таким чином: «внаслідок цього виникає економіко-правовий казус, що ліс, як угіддя, офіційно не визнається носієм вартості, навіть не має номінальної вартості. І, як наслідок, після вирубки (знищення або порушення лісового угіддя) заготовлена деревина набуває вартості, стає товаром. Наслідком такої “державної економічної політики” є бажання всіх суб’єктів вирубувати ліси, надаючи йому “товарного вигляду”, а не займатися їх охороною та відтворенням» [8]. Підтримуючи позицію автора, вважаємо таку ситуацію неприпустимою. Впливати на екологічний стан лісів можна через налагодження механізму формування, розподілу та перерозподілу лісової ренти, а також управління нею.

У сталому розвитку закладено ідею максимального використання потенційних економічних можливостей і збалансованості суспільного розвитку з можливостями природи за рахунок людських, природних і геополітичних ресурсів, активізації ролі людини в суспільстві [4, с. 218]. Під сталим розвитком лісових ресурсів варто розуміти однаковий і рівномірний розвиток як економічної, так і екологічної системи, за якого досягнутий економічний результат співставляється з супутнім йому екологічним (позитивним або негативним) результатом [13, с. 64].

Стале лісове господарство, за дослідженням О.А. Голуб, І.Я. Антоненко [3, С. 11], – це діяльність зі створення і формування лісів з упорядкованою породною та віковою структурою, яка максимально забезпечує виконання лісами господарсько-економічної та соціально-екологічної функції за умови збереження біорізноманіття та сталості. У сталому розвитку закладено ідею максимального використання потенційних економічних можливостей і збалансованості суспільного розвитку з можливостями природи за рахунок людських, природних і геополітичних ресурсів, активізації ролі людини в суспільстві [4, С. 218].

Під сталим розвитком лісових ресурсів слід розуміти однаковий і рівномірний розвиток як економічної, так і екологічної системи, за якого досягнутий економічний результат зіставляється з супутнім йому екологічним (позитивним або негативним) результатом [13, с. 64]. Саме за допомогою лісової ренти можлива реалізація положень концепції сталого розвитку.

Лісівництво, як один з видів рослинництва, неможливе без використання земельних ресурсів. Виходячи з цього, у лісовій галузі формується два види ренти: земельна та лісова.

Щодо визначення суми земельної ренти у лісовому господарстві, то Я.В. Коваль зазначає, що «лісоземельна рента, як і земельна рента сільськогосподарських угідь, розраховується на основі диференційної ренти I (за якістю і місцем розташування ділянки лісу), диференційної ренти II (за результатами інтенсифікації лісовирощування) і абсолютної ренти (яка утворюється в лісовирощуванні з різниці між додатковою вартістю і середнім прибутком). Така методологічна основа її визначення зумовлюється проникненням у лісогосподарське виробництво середньої норми прибутку й монополією держави на лісоземельні угіддя. Вихідні показники для розрахунку ренти встановлюються в межах лісорослинного району, що характеризується гіршими умовами зростання лісу» [6]. Отже, поняття та порядок формування земельної ренти для лісової галузі та галузей рослинництва не відрізняються.

Особливості формування та відображення в бухгалтерському обліку земельної ренти з метою управління нею описано у попередніх дослідженнях [11]. Для земель лісового фонду

вважаємо запропоновану методику актуальною, адже механізм формування земельної ренти не змінюється, відбувається лише подовження виробничого циклу, який триває від моменту висадки лісу до отримання товарної деревини (від 40 до 100 років).

Поняття ж лісової ренти, дослідники визначають по різному: чистий дохід, що припадає на одиницю ресурсу, який використовується, наприклад кубічний метр деревини [14, с. 2], [15]; частина доданої у процесі природокористування вартості, на яку претендує власник лісу, потоки благ (властивості) якого залучаються поруч з іншими факторами виробництва (рента – це регулярний, стійкий у часі дохід, отже, за визначенням, можливість її отримання пов'язана із користуванням на засадах сталості) [2].

На основі аналізу досліджень попередників та з метою відображення в бухгалтерському обліку під лісовою рентою пропонуємо розуміти дохід, отриманий власником від використання лісових ресурсів.

Однією з проблем бухгалтерського обліку є визначення вартості ресурсів, оскільки на основі оцінки ґрунтується можливість їх облікового відображення. З метою забезпечення раціонального використання лісових ресурсів, що є одним з напрямків сталого розвитку, необхідно здійснити їх оцінку. Для визначення економічної оцінки лісових ресурсів, використовуються три підходи: рентний, витратний і результатний.

Найчастіше вартість лісу визначається за рентним підходом. Фурдичко О.І. обґрунтовує позицію щодо того, що «оцінка лісових ресурсів має базуватися на визначенні величини земельної ренти у лісовому господарстві. Запропоновані ... підходи до її формування можуть стати теоретичними передумовами реформування рентних відносин у галузі природокористування» [14]. Такий підхід є недостатньо обґрунтованим адже лісові ресурси також мають вартість і мають оцінюватися окремо від земельних ресурсів. Вважаємо, що саме економічний ефект, а це ніщо інше як лісова рента, найбільш повно характеризує цінність лісових ресурсів для суспільства.

Існують різні позиції дослідників щодо визначення суми лісової ренти. Так, Я.В. Коваль зазначає, що «лісова рента розраховується як різниця між цінністю кінцевої продукції лісовирощування, що встановлюється величиною гранично допустимих витрат на приріст її виробництва (замикаючих затрат), та індивідуальними зведеними витратами на відновлення й експлуатацію лісу. До одержаної величини додається не лише диференційна рента I (за якістю і місцем розташуванням), а й диференційна рента II, що відображає ефективність додаткових витрат на відтворення, охорону та експлуатацію лісових ресурсів» [6].

Коваль Я.В. [6] вважає, що виходячи з економічної сутності, загальний розмір лісової ренти (ЗР) є сумою величин усіх видів лісової ренти і визначається за формулою:

$$ЗР = ДР_I + ДР_{II},$$

де ДР_I – диференційна рента I; ДР_{II} – диференційна рента II.

Вовчук Т.І. [1] доводить, що лісова рента визначається як різниця між вартістю кінцевої продукції лісовирощування й індивідуальними витратами на її виробництво з урахуванням середньої норми прибутку на вкладений капітал.

Шавурська О.В. [16, с. 535] зазначає, що лісова рента розраховується як різниця між вартістю кінцевої продукції лісового господарства та загальними витратами на їх створення, експлуатацію та відновлення.

Лицур І.М. [9] пропонує лісову ренту розраховувати як різницю між замикаючими та індивідуальними витратами. Під замикаючими витратами автор розуміє певну межу витрат на отримання додаткової продукції, вище якої експлуатація лісових ресурсів є недоцільною з економічної точки зору; вони є основою ціноутворення на продукцію лісівництва.

Отже, позиції авторів щодо визначення суми лісової ренти в більшості випадків співпадають і спрямовані на те, що рента визначається як сума диференційних рент I та II роду, або як різниця між вартістю кінцевої продукції лісівництва й індивідуальними витратами на її виробництво з урахуванням середньої норми прибутку на вкладений капітал.

Підтримуючи та розвиваючи позицію попередників, пропонуємо вартість лісової ренти визначати за такою формулою:

$$P = B - NB - NP,$$

де B – виручка від реалізації продукції лісівництва; NB – нормальні витрати з урахування найбільш ефективних технологій; NP – нормальний прибуток, який залишається на підприємстві після виплати податків і погашення відсотків за кредит.

Зазначений порядок визначення суми лісової ренти може бути застосований для відображення її в бухгалтерському обліку.

Лісова рента є одним з видів доходів підприємства, тому для відображення її в обліку запропоновано відкрити такі аналітичні рахунки до рахунку 79 «Фінансові результати»: 791.114 «Лісова рента», 791.1141 «Рента від використання лісових ресурсів у виробничому процесі», 791.1142 «Рента від передачі лісових ресурсів в оренду».

Послідовність відображення на рахунках бухгалтерського обліку лісової ренти як виду доходу підприємства, отриманого від використання лісових ресурсів у виробництві, наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Облікове відображення операцій з формування лісової ренти від використання лісових ресурсів у виробництві

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д	К
1	2	3	4
1	Визнано дохід від реалізації готової продукції лісівництва	36	701
2	Відображено ПДВ	701	641
3	Відображено собівартість реалізованої готової продукції	901	26
4	Віднесено на фінансовий результат собівартість реалізованої готової продукції	79	901

5	Віднесено на фінансовий результат дохід від реалізації готової продукції лісівництва	701	79
6	Відображено суму лісової ренти (первинний документ – розрахунок лісової ренти (див. табл. 3))*	79	791.1141 «Рента від використання лісових ресурсів у виробничому процесі»

Довідка: *пропозиція автора

Порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку лісової ренти, отриманої в результаті передачі в оренду лісових ресурсів, наведено у таблиці 2.

Таблиця 2

Кореспонденції рахунків для обліку лісової ренти, отриманої в результаті передачі в оренду лісових ресурсів

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		д-т	к-т
1	Надано у користування лісові ресурси	10.2	10.1
2	Нараховано орендну плату	377	713
3	Відображено суму ПДВ	713	641
4	Віднесено на фінансовий результат дохід від операційної оренди лісових ресурсів	713	79
5	Відображено суму лісової ренти, отриманої в результаті передачі в оренду лісових ресурсів (первинний документ – розрахунок водної ренти (табл. 3))*	79	791.1142 «Рента від передачі лісових ресурсів в оренду»

Довідка: *пропозиція автора

Отже, відображення в бухгалтерському обліку зазначених операцій з використанням запропонованих рахунків дозволяє формувати інформацію про лісову ренту, сформовану за період.

Суцільне і безперервне спостереження за всіма господарськими операціями на підприємстві здійснюється за допомогою документування. Документування є важливою ланкою в ланцюгу функціонування бухгалтерського обліку. Для визначення суми лісової ренти та відображення її в бухгалтерському обліку запропоновано форму розрахунку лісової ренти (табл. 3).

Таблиця 3

Розрахунок лісової ренти*

№ з/п	Спосіб отримання ренти	Чистий прибуток	Сума нормального прибутку	Лісова рента		
				Сума, грн.	Кореспонденція рахунків	
					Д	К
1	Від виробничого використання					
2	Від передачі в оренду					
Разом					X	X

Довідка: *власна розробка

Використання наведеного первинного документа дозволяє визначити суму лісової ренти залежно від способу її отримання (виробниче використання або передача в оренду лісових ресурсів) та відобразити її в бухгалтерському обліку.

З метою управління розміром лісової ренти та витратами, понесеними на її отримання, запропоновано використовувати інформацію зі Звіту про формування лісової ренти. Вказаний звіт заповнюється на підставі первинних документів, у яких накопичується інформація про доходи та витрати, пов'язані з експлуатацією лісових ресурсів, а також запропонованого розрахунку лісової ренти (табл. 4).

Звіт про формування лісової ренти*

№ з/п	Лісова ділянка	Витрати на підтримання та поліпшення стану (в т. ч. екологічного) лісової ділянки		Дохід від використання лісової ділянки		Чистий прибуток	Лісова рента, грн.	Питома вага, %	
		вид витрат	сума, грн.	джерело доходу	сума, грн.			у чистому прибутку	у загальному підсумку

Довідка: *власна розробка

Використання наведеної форми Звіту про формування лісової ренти дозволить управлінському персоналу мати інформацію щодо джерел окупності витрат, понесених на утримання лісових ресурсів, а також враховувати вплив екологічного стану лісів на розмір (поточний та у перспективі) лісової ренти з метою прийняття рішень щодо доцільності підтримання екологічного стану таких об'єктів з огляду на окупність екологічних витрат.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, рента, як прибуток є найважливішим внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів підприємства та економічного розвитку держави в цілому, основним критерієм ефективності господарської діяльності та доцільності прийняття управлінських рішень. У процесі дослідження встановлено, що під лісовою рентою в бухгалтерському обліку необхідно розуміти дохід, отриманий власником від використання лісових ресурсів та доведена можливість відображення лісової ренти в бухгалтерському обліку.

Відображення лісової ренти в обліку, надасть достовірну та поглиблену інформацію керівництву про доходи та активи підприємства. Рациональне використання лісових ресурсів та облікове відображення лісової ренти дозволить посилити контроль за впливом діяльності людства на природні ресурси та дотримуватися концепції сталого розвитку.

Таким чином, застосування ефективних підходів до управління рентним прибутком суб'єкта господарювання з метою його максимізації дозволить по-перше, підвищити рентабельність та інвестиційну привабливість підприємства, а, по-друге, зміцнити його конкурентоспроможність.

Список використаної літератури:

1. *Вовчук Т.І.* Обліково-аналітичне забезпечення управління формуванням і використанням лісових біологічних активів : дис... канд. екон. наук : 08.00.09 / *Т.І. Вовчук.* – К. : НУБІП. – 2009. – 20 с.
2. *Врублевська О.В.* Лісова рента: вилучення й розподіл / *О.В. Врублевська* // Національний лісотехнічний університет України ; зб. наук.-тех. пр. / Науковий вісник. – 2007. – № 17.2. – С. 11–17.
3. *Голуб О.А.* Аналіз втрат лісових ресурсів України / *О.А. Голуб, І.Я. Антоненко* // Продуктивні сили і регіональна економіка : зб. наук. пр. – у 2 ч. – К. : РВПС України НАН України, 2003. – Ч. 2. – С. 10–14.
4. *Дворяшина Н.С.* Аналіз сучасного стану лісових ресурсів у контексті сталого розвитку / *Н.С. Дворяшина* // Науковий вісник. – 2005. – № 15.1. – С. 216–221.
5. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.
6. *Коваль Я.В.* Комплексна економічна оцінка лісових ресурсів: критерії, механізми формування і використання / *Я.В. Коваль* // Лісове і садово-

- паркове господарство. – 2012. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/licgoc_2012_1_13.
7. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
  8. *Лазаренко Я.* Становлення законодавчих систем в Україні Розвиток лісового законодавства України / *Я.Лазаренко* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravoznaves.com.ua/period/article/800/%CB>.
  9. *Лицур І.М.* Методичні підходи до економічної оцінки лісових ресурсів / *І.М. Лицур* // Економіка природокористування і охорони довкілля. – 2012. – С. 49–56 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://economics-of-nature.net/uploads/arhiv/2012/Lytsur.pdf>.
  10. Лісовий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>.
  11. *Осадча Т.С.* Земельна рента як об'єкт бухгалтерського обліку / *Т.С. Осадча* // Науковий вісник Ужгородського університету / Серія «Економіка». – Вип. 1 (45). – Т. 2. – Ужгород, 2015. – С. 103–106.
  12. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
  13. *Туниця Ю.Ю.* Экологические факторы в издержках производства / *Ю.Ю. Туниця* // Вопросы экономики, 1977. – № 7. – С. 116–124.
  14. *Фурдичко О.І.* Еколого економічна оцінка лісових земель як особливого ресурсу ноосфери / *О.І. Фурдичко* // Агросвіт. – 2012. – № 2. – С. 2–6.
  15. *Хавар Ю.* Особливості оцінки вартості лісових земель та лісових ресурсів / *Ю.Хавар* // Геодезія, картографія і аерофотознімання. – 2008. – № 70. – С. 58–62.
  16. *Шавурська О.В.* Актуальні проблеми бухгалтерського обліку лісу / *О.В. Шавурська* // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2012. – № 3 (24). – С. 532–536.

References:

1. Vovchuk, T.I. (2009), *Oblikovo-analitychne zabezpechennja upravlinnja formuvannjam i vykorystannjam lisovyh biologichnyh aktyviv: dissertation*, NUBIP, Kyiv, 20 p.
2. Vrublevs'ka, O.V. (2007), “Lisova renta: vyluchennja j rozpodil”, *Naukovyj visnyk Nacional'nogo lisotekhnichnogo universytetu Ukrainy. Zbirnyk naukovo-tehnichnyh prac'*, Vol. 17.2, pp. 11–17.
3. Golub, O.A. and Antonenko, I.Ja. (2003), “Analiz vtrat lisovyh resursiv Ukrainy”, *Produktyvni syly i regional'na ekonomika*, Vol. 2, pp. 10–14.
4. Dvorjashyna, N.S. (2005), “Analiz suchasnogo stanu lisovyh resursiv u konteksti stalogo rozvytku”, *Naukovyj visnyk*, Vol. 15.1, pp. 216–221.
5. The Verhovna Rada of Ukraine (1991), *Pro ohoronu navkolysn'ogo pryrodnogo seredovyshha*, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
6. Koval', Ja.V. (2012), “Kompleksna ekonomichna ocinka lisovyh resursiv: kryterii, mehanizmy formuvannja i vykorystannja”, *Lisove i sadovo-parkove gospodarstvo*, Vol. 1, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/licgoc_2012_1_13
7. The Verhovna Rada of Ukraine (1996), *Konstytucija Ukrainy*, available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>
8. Lazarenko, Ja., “Stanovlennja zakonodavchyh system v Ukraini. Rozvytok lisovogo zakonodavstva Ukrainy”, available at: <http://pravoznavec.com.ua/period/article/800/%CB>
9. Lyczur, I.M. (2012), “Metodychni pidhody do ekonomichnoi' ocinky lisovyh resursiv”, *Ekonomika pryrodokorystuvannja i ohorony dovkillja*, pp. 49–56, available at: <http://economics-of-nature.net/uploads/arhiv/2012/Lytsur.pdf>

10. The Verhovna Rada of Ukraine (1994), *Lisovyj kodeks Ukrainy*, available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>
11. Osadcha, T.S. (2015), “Zemel'na renta jak ob'jekt buhgalters'kogo obliku”, *Naukovyj visnyk Uzhgorod'skogo universytetu*, Vol. 1 (45), pp. 103–106.
12. The Verhovna Rada of Ukraine (2011), *Podatkovyj kodeks Ukrainy*, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
13. Tunitsya, Yu.Yu. (1977), “Ekologicheskie faktory v izderzhkakh proizvodstva”, *Voprosy ekonomiki*, No. 7, pp. 116–124.
14. Furdychko, O.I. (2012), “Ekologo-ekonomichna ocinka lisovyh zemel' jak osoblyvogo resursu noosfery”, *Agrosvit*, No. 2. pp. 2–6.
15. Havar, Ju. (2008), “Osoblyvosti ocinky vartosti lisovyh zemel' ta lisovyh resursiv”, *Geodezija, kartografija i aerofotozнимannya*, No. 70, pp. 58–62.
16. Shavurs'ka, O.V. (2012), “Aktual'ni problemy buhgalters'kogo obliku lisu”, *Problemy teorii ta metodologii buhgalters'kogo obliku, kontrolju i analizu*, No. 3 (24), pp. 532–536.

ОСАДЧА Тетяна Станіславівна – кандидат економічних наук, доцент, докторант Житомирського державного технологічного університету

Наукові інтереси:

– методологія бухгалтерського обліку та аналізу рентних відносин в умовах трансформації інституту власності.

E-mail: tetianastosadcha@gmail.com.

Стаття надійшла до редакції 17.08.2016.